

FÓLKASKÚLIN

FØROYSKT 9. FLOKKUR

Týsdagin 26. mai 2015

kl. 10.15 - 13.45

M
E
N
T
A
M
Á
L
A
R
Á
Ð
I
Ð

Mynd: Gulakur Zachariasen

Loyvt er at nýta hjálparmiðlar

2

Tjóvurinn

- Greina og tulka stuttsöguna
- Sig tína hugsan um stöðuna hjá hövuðspersóninum
- Hvussu hevði tú mælt honum til at loyst trupulleikan?

1 Hann hevði næstan mist andan. So leingi hevði hann verið undir kavi. Nú lá hann þúra stillur í vatnskorpunum og hvíldi seg, bara nösín kom uppundan.

5 Sum tað var svalandi og fjálgt at liggja her, langt burtur frá øllum larmi, þúra einsamallur.

Hann hugsaði um deyðan og um, hvussu tað mundi vera at drukna. Hann hevði hoyrt, at lættari deyði var ikki, og hann helt, at so mundi vera. Um hann nú læt seg sökka og lá eina løtu stillur á botninum, so doyði hann, so var alt endað – og so var alt gott. Henda hugsan fekk slíkt vald yvir honum, at hann mátti ríva seg leysan frá henni og svimja í land. Meðan hann nú sat á einum kletti og læt sólina turka seg, fór hann aftur at hugsa um deyðan, og nú stóð alt klárt fyri honum, bæði at hann hugsaði so, og hví hann hugsaði so.

Hann var farin heiman um morgunin við teirri vissu hugsan, at hann skuldi gera enda á sær sjálvum, tí tíggu ferðir heldur vildi hann tað enn falla í rættarins hond. Hann hevði stolið, tað nyttaði einki at dylja fyri tí og heldur ikki at pynta um tað. Hann hevði stolið, og hvørja løtu kundi hann vænta bátin úr Havn. Og tað versta av øllum var tað, at hann hevði stolið frá manni, ið átti minni enn hann sjálvur. Hann var farin inn í stovu mansins. Har lógu hundrað krónur á borðinum, tað var eisini út av lagi gáloysið ikki at læsa sínar dyr, tá ið hundrað krónur lógu á borðinum.

30 Eingin var inni – og hann tók peningin. Eingin kundi gruna, at tað var hann, ið stolið hevði, tí hann átti jú so nógv. Men tað var komið soleiðis yvir hann, hann mátti gera tað, kundi ikki lata vera.

Og hann var sæddur. Hann visti tað, kundi síggja tað á bygdarfólkinum, tey gingu øll av vegnum fyri honum, og so hugdu tey eisini so undarliga upp á hann, sum vildu tey sagt: “Har gongur tjóvurinn, har gongur hann, ið hevur meira enn nokk av øllum og

4

so – stjelur hann.”

Í dag kom fútin, og so varð hann settur í skansan. Hann settist at lata seg í skjúrtuna. Á, tann skomm, tann herviliga skomm, hon böttist ikki aftur. Alla ævi sína skuldi hann vera ein merktur maður. Hann slapp sær í buksurnar, hosurnar og skógvarnar, og so fór hann til gongu heim aftur.

“Ross, lús og fjandi,” mutlaði hann fram fyri seg, meðan hann gekk heim eftir, “tú hevur ikki so frægt dirvi, at tú torir at taka teg sjálvan av døgum. Á tví, tví.” Hann spýtti og skelkti at sær sjálvum. “Tjóvur, tjóvur.”

Honum var hyggjandi út á fjørðin. Har kom ein bátur rógvandi inneftir. Báturinn úr Havn, hugsaði hann; so verður rættargongd.

Og knappliga kom hann at hugsa um alt, sum stóð hann uttan fyri sjálvur.

Hann sá stóra stovu fyri sær, hitt reyðmálaða borðið stóð mitt á gólvinum, fútin sat frammanfyri tí, strangur á at líta. Yviri við dyrnar stóð ein politistur, meðan hann sjálvur stóð og segði frá øllum.

Hann krympaði seg saman av skomm.

Hann vendi við og gekk oman aftur í fjøruna. Hann kom beint fram á gjónna, sum segðist at vera botnleys.

Har settist hann. Gjógvin gekk beint inn í fjallið, og har inni hevði eingin verið, har mátti vera gott at liggja.

Hann tveitti seg úti. Klæðini tyngdu eitt sindur, men hann dugdi væl at svimja, so tað gjørdi ikki petti; hann svam beint inneftir, so langt, at hann føldi, hvussu ljósið kámaðist burtur. At enda var heilt myrkt.

Tá læt hann seg sökka – djúpt, djúpt niður.

Eftir Hans A. Djurhuus. Úr bókini *Smásögur og ævintýr*, 1922

40

45

50

55

60

65

70

75

5

Risakonan við kambfjødurini

- Greið í stuttum frá skaldskapi av mannamunni
- Greina og tulka ævintýrið
- Vís á ævintýreyðkenni í hesum ævintýrinum
- Hvør er boðskapurin í ævintýrinum?

1 Maður og kona áttu trý børn. Børnini fóru at reka neyt ein morgunin og komu at einum helli, har sum ein gomul blind kelling stóð og mól. Tey fóru inn og tóku mjøl av kvørnini frá henni, so nógv, at hon fór at sakna og hevði fyri munni á sær:

5 ”Annaðhvørt er tað músin, ið melur, ella er tað tjóvurin, ið stjelur, ella ruggar henda gamla ikki rætt.”

Hon at leita; men meðan hon leitaði, sluppu tey sær út og heim til foreldrini við mjølinum.

Annan morgunin fara tey avstað aftur at reka neyt, koma aftur at hellinum og fara inn. Tá liggur hin gamla og knoðar. Tey við tað sama í pottin at taka deiggið frá henni; men hon fælir, at tað minkar í pottinum, og sigur:

10 ”Aftur lokist helli mítt! verði her ongar dyr!”

Síðan trilvar hon um hellið, fangar børnini og sigur við tey:

15 ”Eri eg ikki prúð?”

Jú, siga tey: tað er einki uttan ein kambfjødur á hálsinum, sum misprýðir hana. Hon spyr, um tey kunnu fáa sær hana burtur. Ja, siga tey: høvdu tey havt eitt svørð. So biður hon tey taka sítt svørð, sum hongur á bróstinum. Elsti drongurin tekur svørðið niður og høggur høvdið av henni. Síðan kvetta tey hana sundur, seta afturpartin upp á eina sneis fram við eldin og rýma.

20 Ein son átti henda gamla, sum var útistaddur. Tað fyrsta, ið risadrongurin kemur heim, trívur hann eftir hesari steik, ið fram við eldin stendur.

”Fý fý, hetta er rumpustykkið av mommu,” rópar hann og flýr á dyr, men fer skeivt og dettur í eitt vatn, sum er fyri durunum øðrumegin við, og druknar.

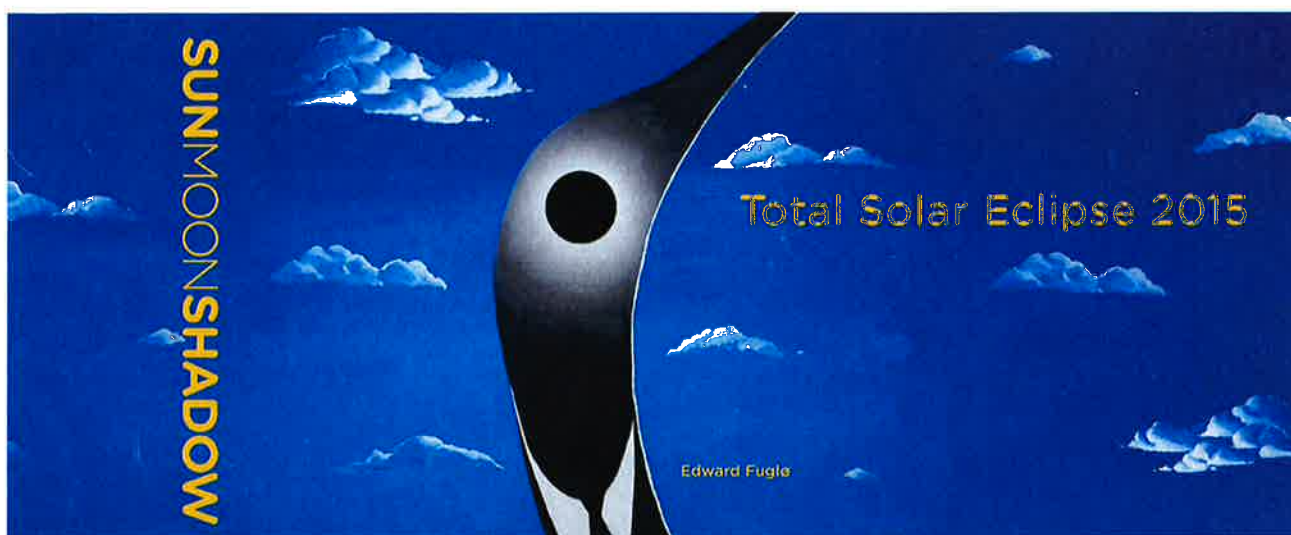
25 So fingur børnini og foreldur teirra hellið og alt tað, ið har var.

Jakob Jakobsen: “Færøske folkesagn og æventyr”, 1898-1901

4

Sólarmyrking

- Greið í stuttum frá, hvat tekstirnir eru um
- Greið frá, hvussu tú upplivdi 20. mars 2015
- Hugleið um tað at ferðast til serligar hendingar

Mynd: Edward Fuglø

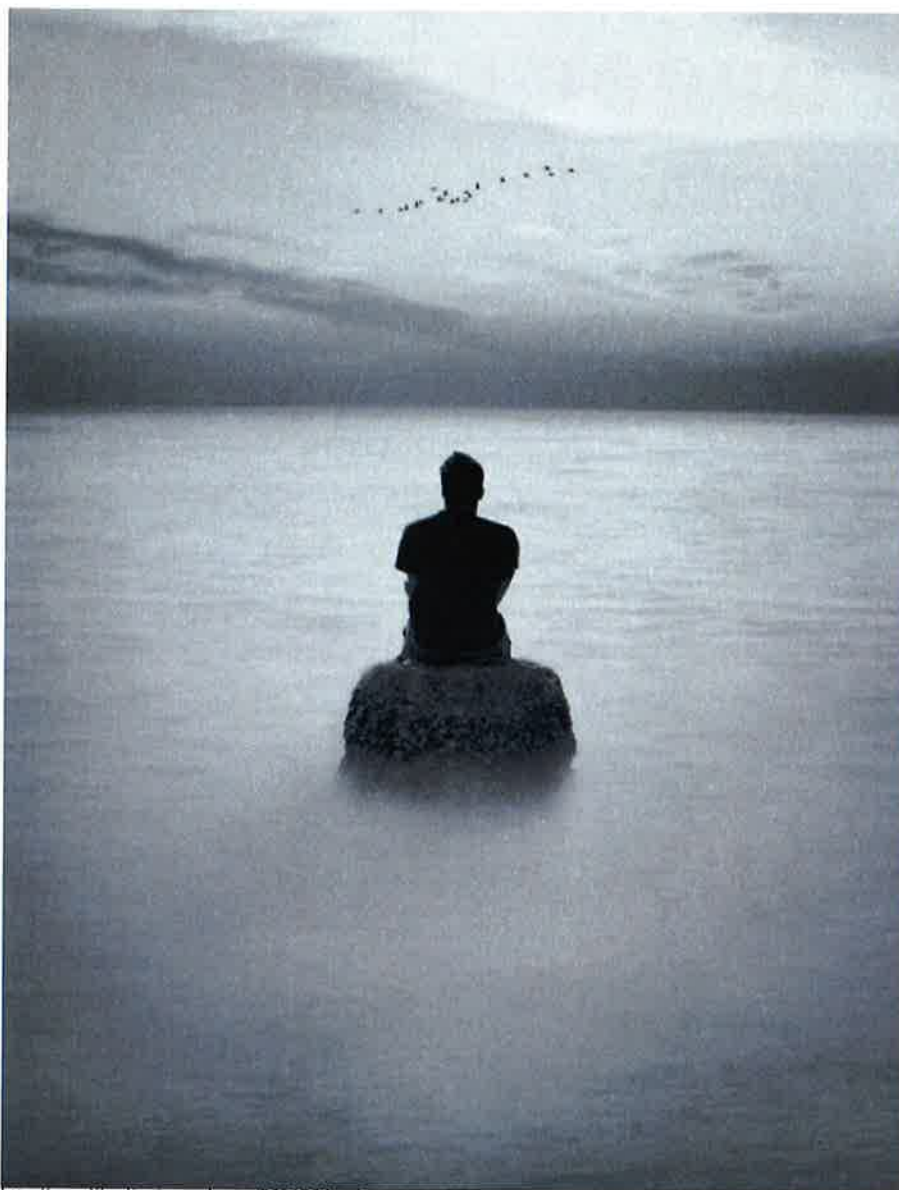
¹ Full sólarmyrking 20. mars í 2015

Fríggjadagin tann 20. mars í 2015 klokkan 9:40:12 rakar ein full sólarmyrking Mykineshólm og fer síðan um allar oyggjarnar. Um leið hálvan annan minutt seinni kemur myrkið til eystasta punktið á Fugloyggi og⁵ fer so víðari norðureftir. Í Føroyum verður longst myrkt í Mykineshólmi, har tað verður myrkt í 2 minuttir og 24 sekund.

Ein sólarmyrking er, tá ið mánin stendur ímillum sólina og jørðina, soleiðis at jørðin kemur í skuggan av mánanum. Tá ið sólarmyrkingin er full, verður myrkt eina løtu, og so verður ljóst aftur. Fullar sólarmyrkingar¹⁰ eru ógvuliga sjáldsamar, og seinasta fulla sólarmyrkingin í Føroyum var 30. juni í 1954.

Tað er við spenningi, at føroyingar og onnur bíða eftir sólarmyrkingini í 2015. Ferðavinnan hevur brynjað seg í fleiri ár, og nógv ferðafólk koma til Føroya. Nøkur fólk, sum er serliga áhugað í sólarmyrkingum, fara við skipi norður um Føroyar, so tey fáa bestu møguligu umstøðurnar at uppliva sólarmyrkingina. Onnur fara¹⁵ at fylgja sólarmyrkingini við flogfari, so áhugin er stórur.

(www.snar.fo)

<http://poyeliku.livejournal.com/759675.html>

At hugsa um, tá ið tú greinar stuttsøgur:

- kjarnan í søgugongdini
- hvussu søgan er bygd upp
- frásøgufólk og sjónarhorn
- tíð (nær er søgan skrivað/ nær fara hendingarnar fram/ hvussu long er søgutíðin)
- stað
- persónar og atburð
- mál og myndamál
- mótsetningar í søguni